

САҢА ОЛОХ

**Тохсунньу
17 күнэ
ОПТУОРИНЬУК**
№ 6
(9383)

Чурапчы үчүгүн хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

"Маарыкчаан" телестудия ситиһинитэ

Ахсынньы ый 16-18 күннэригэр Дьокуускай куоракка "Саха" НККК тэрийиитинэн ытыллыбыт республиканскай семинарга биһиги улууспут "Маарыкчаан" телестудията сэттэ үчүгэй үлэһээк студиялар ахсааннарыгар киирдэ. Бу улахан ситиһини элбэх уонна хаачыстыбалаах бизириилэри бэлэмнээн, илин энэр улуустартан биһиги эрэ улууспут ылла. Ааспыт сылга "Маарыкчаан" телестудия үлэһитэрэ, барыта 140 бизириини "Саха" көрдөрөр-иһитиннэрэр компания "күөх экраныгар" уонна Госрадио долгуннарыгар таһаарбыттар. Биһиги улууспут бизэс эрэ үлэһиттээх тэрилтэтэ Алдан куорат 10-ча үлэһиттээх улахан телестудиятын кытта тэһнэ үлэһээрэ сыаналаммыта биһиги тележурналистарбыт таһымнара лаппа үрдүгүн көрдөрөр.

Бу саҕа сылга үлэтин ситиһинилээхтик сабалалабыт "Маарыкчаан" телестудияда директорунан фотожурналист үөрэхтээх, идэтигэр дын чакчы бэринилээх Төрөнтый Алексеевич Кардашевскай, режиссер-редакторунан олоххо бэйэтэ туспа сонун көрүүлээх, талааннаах журналист Лена Михайловна Леонтьева, редакторунан элбэи эрэннэрэр, эдэр үлэһит Анна Николаевна Захарова, оператордарынан Эдуард Макаров, Андрей Карпов биер киһи курдук тапсан, айымнылаактык үлэһиниллэр. Улууспут дьонугар-сэргэтигэр тутатына саҕа сонуннары тиздээччилэр, олобу хамсатааччылар кинилэр буолаллар. Чурапчы олохтоохторо, хайдах да күн-дьыл турдун, кинилэргэ анаан үлэһиир "Маарыкчаан" телестудия бизириилэрин, сэрэдэбэ кээһэ 9 чаастан, баскыһыаннабыа кээһэ 5 чаастан көтүлүккэ көрөллөр. Айар үлэһиттэр инники былааннара үгүс, бу сылга саҕа бизириилэри, авторскай үлэ бырайыактарынан былаанныыллар. Онон "Маарыкчаан" күөх экраны көрөөччүлэрин быйыл сагалыы тыһынаах, интэриэһинэй передалчалар күүттэллэр.

Билигин үйэбит балысханлык сайдар кэмигэр туохтаабыр да информация бары көрүгэ сыаналанар буолла. Маны күннээби олохлутугар телевизорунан көрө, радионан истэ олоробут. Төһөнөн улуус иһигэр информационнай хааччыыы суһаллык, хаачыстыбалаахтык үлэһиир да, сайдыыбыт тэтимэ түргээтир. Улууспут киинигэр телевидение сайдара үгүс үбү эрийэр. Биһиги телестудиябыт билигин материалнай базата мөлтөх. Журналистар элбэх сытыы бизириилэри бэлэмнээхтэрин бабараллар. Ол биллэн турар үбүлэһиттэн тутулуктаах.

Улууспут олохтоох дьаһалтата болбомтотун уурач, бу сфера үлэһиттэригэр айар-тутар, үлэһиир усулуобуйаларын тэрийэ сатыыр. Бу кэмгэ телестудия саҕа дьыэтэ тутулла турар. "Стиль" ХЭО (сал. Степан Тимофеевич Ноговицын) биригээдэтэ үлэһини сылдыар. Онон "Маарыкчаан" быйыл күһүн саҕа дьыэтэ кириэхтээхтэр. Биһиги улууспут дьаһалтата телестудия дьыэтин тутуутун өйүүрү уонна көмөлөһөрө республикада биер бастакынан манньык дьыалаба туруммута холобурга сылдыар. Саҕа дьыэтэ олоххо киирдэбинэ телевидениенан, радионан бизириилэр саҕа таһымна тахсыахтара. Ол курдук тутатына бэриллэр информациялар, аһаҕас эфирдэр тахсыылара, хаачыстыбалара тупсуоҕа.

Үрдүк таһымнаах комиссия "Маарыкчаан" телестудия үлэтин үчүгэйинэн сыаналаабыта мээһэ буолбаҕа. Биер тыл, биер түгэн суолтатын билэр профессионаллар мустаннар манньык үрдүк сыананы бизириилтэрэ олус үөрүүлээх. Бу тележурна-

лист Лена Михайловна Леонтьева үгүс сыллаах үлэтин түмүгэ. Ол курдук Лена Михайловна бэлэмнээбит бизириилэригэр матырыйааллара икки тылынан: нууччалыы, сахалыы тахсара, республикабытыгар араас культуралаах омуктар олоһоллорун учуоттаабыта көстөр. Элбэх киһи сэнээритин ылбыт ыт атабын операциялааһын тупунан сюжетын "Саха" НККК сонуннары нууччалыы тылынан кэпсиир диктора Леонид Шепелев: "Манньык сюжет биһээхэ

Телестудия директора Т.А.Кардашевскай.

өтөрүнэн буобатаба, олус үчүгэй үлэ"-дизн уура сылдыан, сөбөр-махтайар. Бу элбэх киһи сүрэхин таарыйбыт, умнуллубат сюжет тупунан кылгастык сырдатан аастаахха манньык: Сайын Болтонобо Лена Михайловна дьүөгэтигэр сыһыана сырыттабына өбөлөр анар атабын хотуурга быһа оустарбыт ыты булан аҕалбыттар. Дьэ онно, киһи сапсыан кэбиспэккэ, от үлэтин үгэнигэр ветеринардары булан, видеокамера уларсан бэртээхэй сюжет устубут. Операция экстремальной усулуобуйада ончулуннар да, ыт тыһынаах хаалбыт. Лена Михайловна этэринэн билигин даҕаны Тузик үс атабынан кенгуру курдук ыстангалы сылдыар. Киһи кэпсээнин истэ олоһон, журналист идэтигэр чакчы бэринилээх буолан "икки атахтаахтар, түөрт атахтаахтар" бары проблемаларын сытыытык туруора, сырдатта сылдыара айылбаттан бэриллибит анала буоларыгар киһи итэһэйэр. Манньык олох саамай умнуллубат түгэнигэр таба тутар сатабыллаах тележурналистардаах буоламмыт улууспут аата инники күөһүгэ сылдыар.

Түмүктээн эттэххэ улууспут дьонугар-сэргэтигэр анаан үлэһиир "Маарыкчаан" телестудия төһө да материалнай базата мөлтөх буоллар, үлэһит-хамнаһа Республикада үрдүктүк сыаналаммыта барыбыт үөрүүбүт буолар. Ол курдук Чурапчы хас биерди ыала, "Маарыкчаан" эгэлгэ сонунун, олох хайа бабарар эйгэтин хабар бизириилэрин эрэллээх доһор оностон кэтээр. Идэлэригэр чакчы бэринилээх тележурналистарбыт айымнылаах үлэһиттэригэр үрдүктэн үрдүк чыпчааллары дабайан истиннэр.

А.ПЕРМЯКОВА.

БЭЧЭЭТ ҮЛЭҢИТТЭРИН БЫРААҢЫННЫЫКТАРА

Тохсунньу 13 күнэ — Россия Бэчээтин үлэһиттэрин күнэ. Бу улахан бырааһынныгы тохсунньу 12 күнүгэр республика журналистара Дьокуускай куоракка бэчээт үлэтин салалтата, киһи хаһыаттар түөлбөлээн олоһор Бэчээт дьыэтэтигэр көрсөн бэлиэтээтилэр. Ол курдук, республикатаабы пресс-киһигэ бу күн күнүс 3 чаастан бэчээт уонна радионан бизири департаменын коллегиятыгар Саха-быт сириин улуустарын хаһыаттарын бары кээриэ редактордара, типографиялар директордара, журналистар муһуннулар. Биһиги улуустан "Саҕа олох" редакционнай-издательскай холбоһук редактор-директора А.А.Захаров уонна мин, киһи солбуйааччыта буоларым быһыытынан, кытыыны ыллыбыт.

Муньабы департамент салайааччыта Л.В.Павлова салайан ытта. Бастатан, департамент сыллаабы үлэтин отчуота истилиннэ, отчуоту салайааччы бэйэтэ онордо. Людмила Васильевна чуолаан хаһыат үлэтигэр тохтоото, улуустар хаһыаттарын материалнай базаларын аҕына. Онтон кылгастык быһа тардан эттэххэ, ааспыт 2005 сыл элбэх араас таһымнаах дьаһалларынан салалтан ытылынна. Электроннай СМИ-ларга баар кэккэ ситиһинилэргэ тохтоото. Төһө да сурутуу сыаната үрдээтэр, республика хаһыаттара аҕааччыларын ахсаана аҕааччылардан үөрэрин эттэ. "Молодежь Якутии", "Кыым", "Спорт в Якутии" хаһыаттары таһаара олоһор "Ситим" медиа-холдинг, Л.И.Левин салайааччылаах "Норд-ост" издательство үлэһитин хайбаан бэлиэтээтэ. Бу күнүгэ "Якутск вечерний" саамай элбэх тиражтаах, "Она +" хаһыат саамай биллэр хаһыаттар буолалларын тоһоһолоото. Улуустар хаһыаттарын хаачыстыбалара үрдээбитин бэлиэтээтэ. Уларыйыларынан сибээстээн Уус-Майа уонна Уһаа-Бүлүү улуустарыгар редакциялар уонна типографиялар уларыйбыттар. Быйыл "Печатный двор - 2005" дьыт саҕа дьаһал, киһигэ быыстапка-дьяарбанката бийирэбили ылбыт. Бу быыстапкадан бэчээттэнэр бородууксуулар хаачыстыбаларыгар бэчээт уонна маассабай коммуникациялар Федеральнай агентстволарыттан кэлэ сылдыбыт А.Н.Воропаев үрдүк сыананы быһы бизириит. Полиграфической базалары тупсарыыга үлэ барарын эттэ. Ол курдук, Ханалас, Уус-Алдан, Горнай, Таатта улуустарыгар саҕа оборудуваниелар туруоруллубуттар. Улуу Кыайыы 60, Маннаары Баһылай 200 сылларыгар аһаммыт дьаһаллары, Мирнэй, Өлүөхүмэ, Нерюнгри куораттар үбүлүүдэриин уонна да атын улахан дьаһаллары сырдаттыга журналистар тугунан да кэмнэмэт үлэни онорбуттарын махтанан эттэ.

2006 сылга полиграфической салаа тэриллибитэ 145, "Бичик" киһигэ кыһата тэриллибитэ 75, "Хотугу сулус" сурунаал 50, сахалыы тыллаах хаһыат тахсыбыта 85 сыллаах үбүлүүдэрэ, ону таһынан редакциялар, типографиялар үбүлүүдэрэ бэлиэтэнэллэр. Онон Людмила Васильевна журналистары уонна полиграфистары үгүс үлэ күүтэрин эттэ. Инникитин журналистскай кадрдары үүннэригэр пресса институтта, СГУ-га кэтээхтэн үөрэх отделениета, Санкт-Петербург даабы киһинэ уонна телевидение институтун филиала үлэһиниллэрин аҕына.

Салайааччы отчуотун кэнниттэн коллегия кытыылаахтара уураахтары ылынылар. Сылга түөртэ ытыллар коллегиялар былааннарын торумнаатылар. Муньах кытыылаахтара тыл эһитинэн кытыннылар. Киһилэр чуолаан альтернативнай сурутуу, журналист хамнаһын болпуруостарыгар тохтоотулар.

Бу кэннэ сыл устата үчүгэй үлэни көрдөрбүт журналистары уонна полиграфистары наһараадалааһын үөрүүлээх чааһа сабалана. "Сыл бастын хаһыатын" аатын Нам улуунун "Энисиэли" хаһыата (редактор В.Г.Касьянов) ылла. Биһиги улууспуттан РФ Журналистарын союһун чилиэнэ, улуус рефлексотерапевт-бырааһа Афанасий Иннокентьевич Пермяков "Чөл олоһу сырдаттын иһин" дьыт республикатаабы бириэмийэ лауреатынан ааттанан, өттүк харалаах, илин тууруудаах кэллибит. Онон республика чулууларын кэксэлэригэр чурапчылар быйыл эмиз кирибиппиттэн улаханник үөрдүбүт.

Улууспут хаһыатын ветераннарын, бары журналистары уонна полиграфистары, общественной корреспонденнарбытын ааспыт Бэчээт күнүнэн эбэрдэлибит уонна туох баар үчүгэйин, айар үлэ абылаһын, ситиһини бабарыбыт.

Оксана ЖИРКОВА.

Ыччат сыла-ыччат балынан сабаланна

Чурапчы улуунугар баһылык И.Н.Аммосов дьаһалта бастакы муньабаар иһитиннэрбитинэн, саҕа үүммүт 2006 сыл, "Ыччат сылынан" биллэрилиннэ. Улууспут инники сайдыытыгар ыччат күүһэ төһүү буоларыгар олук уурулунна. Эдэр дьон түмсэн, бэйэлэрин санааларын атастаһан, төгүрүк остуол тула кэпсэттилэр. Инникитин улууска ытыллар туох баар дьаһалларга көхтөөхтүк, түмсүүлээхтик үлэһиниллэригэр кыах бэрлиннэ.

Саҕа сыл "ыччат балынан" сабаланна. Тохсунньу ый 12 күнүгэр "Айыллаан" сыннаалан киһинигэр Чурапчы улуунун бастын ыччаттара муһуннулар. Улуус нэһилиэктэригэр араас эйгэбэ үлэһиир, барыта 96 улуус ыччаттара бу кээһэ түмсэн, көхтөөх кытыыны ыллылар. Ыччаттар үүммүт саҕа сылынан бэйэ-бэйэлэрин эбэрдэлэһэн, саҕа ситиһинилэри бабаран, дуоһуна сыһыанан тарҕастылар.

Чурапчыбыт эдэр кэскилэ ыччат политикатын олоххо киллэрин туспа урагылаах үлэтигэр сагалыы сонун толкуйдаах үлэһиттэргэ бэлэмнээр.

Туйаара ФЕОФАНОВА,
улуустаабы "Билин" общество председателэ.

Танха кэмэ

Танха кэмэ—Ороһуоспаттан Кириһиннээбэ, ол аата тохсунньу 7 күнүттэн 19-гар дьыри. Ити кэмгэ сүллүүкүн иһиллэһин уо.д.а. билгэлэһин ордук сөпкө таайыллар диклэр.

Чуолаан тоҕо бу кэмгэ өбүгэлэрибит Танха ооньууларын сабадалаахха манньык. Тымныы оройугар күн мунууур кылгаабыт кэмигэр, кыыл, сүүрэр-көтөр барыта утуйар турукка киирэр. Киһи да этэ-сиинэ эмиз уларыйар. Итинник турукка киһи өйүн-санаатын түгэһэр бүгэ сылдыар сэрэһин, таайыы уһуктар. Киһи сэрэнэр, дьаарханар буолар. Дьэ бу кэмгэ санааларын бөбөхсүтэр билгэ оностон күүс-күдэх ылаллара.

Тымныы оройугар—Ороһуоспага уу анныттан үлэһит сүллүүкүттэр тахсаллар.

Онтон дьыл оройугар—Кириһиннээбэ киирэллэр.

Сүллүүкүн дьыбэ, хотонно киирбэтин дьыт аан айаар, түнүк аттыгар тымтыгынан кириэс саайаллара, уураллара. Сордохтор хотон, дал айаар эмиз кириэс саайаллара. Ити кэмгэ дьыт таһыгар сууһулулубут таһыы ыйаабаттар. Танас ыйаммыт буоллабына, сүллүүкүн илдэ барар. Онон таҕастаах киһи кута барсар диниллэрэ. Ордук оҕо таһынан эрдэттэн таһырдьа таһаарбат буолаллара. Танха кэмигэр өбөлөрү мээһэ санардыбаттара.

Тохсунньу 18 түүнүттэн 19 күнэ буолуугар, түүн оройугар-12 часка, "өлбөт мээһэ ууну" хаһаанын ончуллар. Бу уу сылы быһа ыраас, киртийбэккэ турар. Күүстээх эһтиир дьайылаах. Иһнэххэ да, сууноохха да сөп.

"СО" корр.

Дьыллар уонна дьоннор

ОЛОБО-ДЬОН-СЭРГЭ ТУҢУТАР

Улуу Кыайы 60 сылын туолуутунан ахтан-санаан аастахха, мин ийэм Константинова Александра Николаевна Мындабаайы бөһүөлгэр 1919 с. олунньу ый 17 күнүгэр дьаданы дьиз кэргэннэ төрөөбүтэ. Бизс өбөттон төрдүстэрэ. Баара буоллар бу үүммүт 2006 сылга 87 саастааных эр.

Колхозтаах ычат оскуолатыгар сэттис кылааһы бүтэрэн баран, 1939 с. үс сыллаах культурнай-сырдатар оскуолага үөрэххэ кирбитэ. Үөрэбин бүтэрээт, ыраах Муома оройуонугар үлэтин барбыта. Онно олобун доборун Слепцов Егор Дмитриевичи көрсөн ыал буолбуттара.

Александра Алексеевна уол, кыыс оболору төрөтөн киһи, ыал онортосбута. Уола Роберт Егорович киноинженер, газинженер идэлэрин баһылаан 25 сыл Ленинградка олорбута, 1992 с. олохтон барбыта. Маргарита Егоровна, ийэтин туйабын хатаран, бухгалтер идэлээх, билигин бочуоттаах сынныаланга олорор.

1946 с. Александра Алексеевна төрөөбүт оройуонугар, төһө да культура үлэһитэ идэлээгин иһин, тус бэйэтин дьобурунан, талаанынан эдэрбиттэн суотчутунан, бухгалтерынан үлэлээбитэ. Кини үлэһитин сэргэ бастык общественница этэ. 1950 с. Мындабаайы Болугур сельсоветын депутатынан быыбардаммыта, 1953 с. биригьыры (созыв) устата нэһилиэк Советын председателинэн үлэлээбитэ.

1952 с. идэтин үрдэтэр курска бухгалтерга үөрэммитэ. Ханна да барытыгар үтүө суобастаахтык, үрдүк таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Хайахсыт библиотекатыгар үлэтин олордобуна 1957 с. "Социалистическая Якутия" хаһыат кини туһунан "Активная общественница" диэн ыстатыйатыгар бу курдук суруйбута: "... Александру Алексеевну Константинову знают и как боевого агитатора. За период своей работы она побывала на всех участках колхоза и ее теперь знают все колхозники", — диэн. Саахыматчыт быһыытынан Чурапчы — Таатта, Чурапчы — Чита күрэхтэһиллэригэр ситиһилээхтик кыттыбыта.

Ийэбит

1959 с.

атырдыах

ыйыттан

интернат-

оскуолаба

уһун сыл-

ларга кы-

лаабынай

бухгалте-

рынан үлэ-

лээбитэ.

Онно үлэ-

лиин сылд-

ан дыахтар

Советын

председа-

телинен,

профсоюз

комитеты-

гар чилиэни-

нэн талыллан

үгүс үлэни

ытыгыт-

тыта. 1970 с.

сынныаланга

тахсарыгар

интернат-

оскуола коллектива

"Ытыктабылла-

ах Александра

Алексеевна,

эн бийиги

интернат-

оскуолабытыгар

өр кэмнэ

уонна маннайгы

ыарахан тэрэ-

һин кэмнэргэ

кэскиллээхтик

үлэлээбиккин

оскуола админи-

страцията

сыаналыыр

итиэниэ

онон сибээс-

тээн зийгин

куруутун

ытыктыыр", —

диэн су-

руйан махтал-

баһыыба

тылларын

эппитэ.

Александра

Алексеевна

1970 с. олох-

дыаах комбинатыгар

бухгалтердыыр

кэмнэ-

риг Саха АССР

Верховнай

Советын Прези-

диумун, ССКП

обкомун

биоротун

Бочуоту-

най грамота-

ларынан

наҕараада-

ламмыта.

Үлэ, тыыл

ветеранын

олорон

ааспыт

олобун

бүтүүнэ

дьон-сэргэ

туһунан

анаммыта.

Бийиги күндү

ийэбит, эбэбит

Александра

Алексеевна

Константинова

кимнэ да үтүө

сүбэһит, эйбэс

дотор, табаарыс

этэ. Кини

биһиэхэ

сырдык

маяк

буолан

мэлдьи

тыга

сылдыар.

Күндү

киһибит

1990 с.

сэттиньи

ый

30 күнүгэр

орто

дойду

ттан

туорабыта.

Кыһа Маргарита НОГОВИЦЫНА, сизэнэрэ.

Хаартыскаба: А.А.Константинова.

Дьөһөгөй
оботунуун
алтыһан

Саха киһитэ былыр-былыргыттан ханнык да кэмнэр кэрдиһтэригэр айылҕаны кытта ситимин быспакка, айылылартан арчылатан, үгэрин-сүктэрин, итэһэлин сүтэрбэккэ кэлбитэ. Элбэх айылылартан биригэр дьөһөгөй оботугар кутун-сүрүн туттарбыта. Билигин эдэр көлүөнэ сыспай сизлээх суолтата сүлэтин туһунан бу кэскиллээх дьыаланы салгыыра наадалаах.

Нэһилиэктер ахсын сылыга сыһыаннаах оролор элбэхтэрэ биллэр. Бахсыга биер оннук кэскиллээх ычатынан Миша Барашковы ааттыбыт. Миша Бахсы орто оскуолатыгар 11-с кылааска үөрэнэр. Кини кыра кылаастартан сабалаан оскуола туйгун үөрэнээччитэ. Араас олимпиадаларга, спортивнай күрэхтэһиллэргэ бэһис кылаастан оскуолатын чыһин көмүскүүр. Үксүгэр кыайан, дьонун-сэргэтин үөрдэр. Ааспыт сылга улуустаабы "Инникитэ хардыы" научнай-практической конференцияда "Ат сүүрдээччи дьөһөгөй оботун аргыһа" диэн темада дакылаат ааган улууска бастаабыта. Бу дакылаатынан илин эңэр улуустар күрэхтэригэр миэстэлэһэн республиканскай конференцияга кыттар чыэскэ тиксибитэ. Эдэр дакылаатчыт үлэтин суруйарыгар көмөлөспүт бааһынай хаһаайсыба салайааччыта А.Я.Егоровка уонна учууталын Н.Ф.Егоровага махтанар.

Миша кыра эрдэһиттэн ат сүүрдүүн бабарар. Үтүс кылаастан сабалаан аты миннэн да, сүүрдэн да боруобалаан көрбүт. Ордук савылыгы от үлэтин кэмнэргэ сыстан, ат майгытын-сигилитин лаппа билбит. Тохсус кылааһы бүтэрэр сайыныгар кырдыбас тренер, ат баайлаачы И.Е.Красильников уонна тренер А.Я.Егоров үөртээн-такайан улахан күрэхтэһингэ жокейынан кытыннарбыттар. Миша

билигин ат сүүрдүүтүгэр үчүгэй түмүктэрдээх. Бийиги аттарбыт хас да төгүлүн республикага бастаатылар. Ат сүүрдээччи үгүс сыраны, эрчийини эрэйэр, табыллыбатабына кутталлаах да спорт буоларын эдэр киһи этинэн-хаанынан биллэ. Миша дьөһөгөй оболоругар сыһыарбыт тренердэригэр махтала улахан, уонна инникитин МЧС үлэһитэ буолар бабалаах. Кини өссө биер дьарыгынан, туох баар алдыамыт техниканы өрөмүөннээн, баһылаан сүүрдэрэ буолар. Бу дьобурдара Мишага инники олоһор улахан көмөлөөх буолаллара саарбага суох. Быйыл саамай улахан үөрүүтэ — президентскай елкага сылдьан дойдубут Президентин В.В.Путины уонна В.А. Штырову илэ хардынан көрөн, республикабыт араас муннуктарыттан кэлбит оболордуун билсэн, сүргэтэ көтөбүллэн кэллэ. Миша инники кэскиллээх бабата туоларыгар эрэниэххэин.

Семен НИКИТИН. Бахсы.

КИҤИ ДОРУОБУЙАТЫГАР, ДЬИЗ КЫЫЛЛАРЫГАР КУТТАЛЛАХ СЫСТЫГАННААХ ҮАРЫЫЛАР

Ханнык бабарар сыстыганнаах ыарыылар эмискэ көбөн тахсаннар киһини, сүөһүнү, дьиикэй, дьиз кыылларын маассабайдык сугуйан эпидемияны тарбатыахтарын сөп. Олордон биер саамай кутталлаахтара сотуун (сибирская язва), иримиһини (бешенство), бруцеллез, туберкулез, лейкоз курдук сүөһү ыарыылары буолаллар. Бу ыарыылар турбут кэмнэригэр почванан, салгынынан, уунан түргэнник тарбанар дьобурдаахтар. Кинилэр бактериялара почвага өр сылларга тыыннаах сымаллар, күн сарданатыгар, тынныыга тулуурдаахтар. Ол курдук сибирскэй язва бактерията почвага сытан баран, 60—80 сыл кэнниттэн тобоостоох кэм, усулуобуйа үөскээтэһинэ, көбөн тахсан ыарыы сүөһүгэ, сылыга, кыылга, киһиэхэ улахан кутталы үөскэтэн сөп. ҮАрыы үксүгэр сүрүннээн маннай дьиикэй кыыллардан, табалартан, тайахтартан сабалаан тарбанан баран, дьиз сүөһүлэригэр ынааха, сылыга, козага бэрт түргэнник бэйэ-бэйэлэриттэн сыстыһан тарбанар.

Улахан халаан уулара сири-уоту эрэ алдытар буолбатахтар, бу бастатан туран ханнык бабарар киһи доруобуйатыгар кутталлаах сыстыганнаах ыарыылар, ол иһигэр сибирскэй язва көбөн тахсарыгар төрүөт буолуон сөп. Бу ыарыы ааспыт XIX—XX үйэлэргэ маассабайдык тура сылды-

быт сирдэрэ бааллар. Сибирскэй язваттан өлбүт сүөһүлэр, сылылар өлүктэрин сиргэ көмүүлэрэ Дьоккуускай, Үөһээ Бүлүү, Бүлүү, Ньурба, Чурапчы, Орто Халыма улуустарыгар бааллара биллэр. Ол гынан баран сорох сирдэргэ ханна чопчу көмүүлэр баар сирдэрин ааттара биллибэттэр, чуолкайа суохтар. Ол бийиги улуустуугар эмик сыһыаннаах. Ааспыт, былыргыны билэр өбүгэлэрбит суохтар. Билигин бар аба көлүөнэ кырдыбаастарбыт биллэргит буолаарай? Сибирскэй язва (сотуун) бүтэһинин 1993 сыллааха Мирнэй улуугар 19 сиргэ тура сылдыбыта. Бу ыарыыны өндөптөт инниттэн ханнык бабарар дэлби гэлтэриилэр, сана бааһыналары оноруу, ханааллары хаһыы, мелиоративнай үлэлэр олохтоох ветеринарнай органнары кытары сүбэлэһиниллэхтээх.

Ынах сүөһү хронической сыстыганнаах ыарыылары туберкулез, бруцеллез Саха сиригэр архыыл докумуоннарын көрдөрүүлэринэн 1932—35 сыллартан племенной сүөһүнү Саха сиригэр собуруу уобаластартан авалыны кытта сибээстээх тарбанан, кэмнэн барбыт. Ол курдук 2—3 сылтан хайы-үйэ 9 оройуонга, 1944 сыллааха 22 оройуонга ынах сүөһү туберкулеза, 1936 сыллааха 9 оройуонга, 1980 сыллааха 12 оройуонга ынах сүөһү бруцеллеза регистрация-

ламмыт. Бийиги улуустуугар бруцеллез ыарыы 1947 сыллааха бэлиэтэммит уонна 1979 сыллааха бу ыарыыттан босхоломмота. Бу ыарыылар нэһилиэһнэргэ социальнай-экономической өртүнэн улахан хоромньуну, ноһооту таһааралларынан, киһи доруобуйатыгар кутталы үөскэтэллэринэн, баар сүөһүлэр бириэмэттигэр чинниллэллэрин, профилактической үлэлэр ытылалларын ветеринарнай специалисттар, олохтоох дьаһалталар кытаанан хонтуруолга ылан, сөптөөх дьаһаллары онорон иһэллэрэ, билигин олох ирдэбилэ. Киһи доруобуйата чэгин-чэбдик буоларыгар сүрүн тирэһинэн лабораторнай диагностика буолар. Бары сүөһүттэн ытыллар бордодуускуйа, сымьыт, балык, көтөр этэ кинилэр хаачыстыбалара, бу лабораториялар негүө барар.

Олох уларына-таларыт туар кэмнэргэ, киһи доруобуйатыгар кутталлаах, сыстыганнаах ыарыылар сибирскэй язва, ящур, гума, бешенство, трихенеллез, птичий грипп хаһан бабарар көбүөхтэрин сөп.

Маньаха салаалта, ветеринарнай, медицинскэй, санитарнай-эпидемиологической сулууспалар сэргэх буолуулара, былааннаах профилактической үлэлэри нэһилиэһнэ орто-тугар күүскэ ыналлара наада.

В. СОЛОВЬЕВ.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Убаастабыллаах коллегабытын "Чара" маҕаһынын сэбиэдиссэйин Таисия Николаевна КРЫМОВАНЫ үйэ аңардаах үбүлүөһүгүн итинтих-истиһиһик эбэрдэлиибит!
Эн сыраллаах үлэни, дьонно-сэргэҕэ эйбэс сыбыанын бийиэхэ үтүө доло-буур буолар.

Баҕарабыт баҕа санаа бастыһын, истиң санаа ийиһитин, ыра санаа ырааһын, иэҕин, чэбдик доруобууһун. Эн дьиз-кэргэннэр курдуктун чорчу-хотчу орогойдоһотун, дьол-саргы тосхойдуун!

Эбэрдэни кытта "Маарыкчаан" ПО бырабылманньата, профкома.

xxx

Убаастабыллаах коллегабытын Чурапчы киһи бэҕэриэмэтин экспедициятын Мотрена Николаевна АЯХИТОВАНЫ үйэ аңардаах үбүлүөһүгүн итинтих-истиһиһик эбэрдэлиибит!

Баҕарабыт эйиэхэ баҕа санаа бастыһын, ыра санаа ырааһын, иэҕин-чэбдик доруобууһун! Тус бэйэҕэр уонна дьиз-кэргэннэр дьолу-саргыны, эбэрдэни эриһилин ыһыктыбакка айымньылаахтык үлэһин-халыһын сыл-дьаргар, оҕолорун, сизимэриң итин таптаалларыгар унуттанан кэр-дэһиннээн Валерий Петровичтың үбүлүөһүгүн олоһордуутугар.

Эбэрдэни кытта "Маарыкчаан" ПО бырабылманньата, профкома.

ҮТҮӨ
КӨМӨБҮТҮГЭР
МАХТАНАБЫТ

Сана дьыл буолаары турдабына оҕо сытар балыһатыгар "Заречье" рынок үлэһиттэрэ оболорго анаан оонньуур арааһын бэлэхтээтилэр. Оболор уонна үлэһиттэр үөрүүлэрэ улахан. Бийиги коллектив Иван Григорьевич Махаров салайааччылаах "Заречье" рынок үлэһиттэрин, чааһынай предпринимателлер ассоциацияларын председателигэр Евдокия Григорьевна Санжеевага ис сүрэхпиттэн махтанабыт.

Кинилэргэ саха алмааһыны кытаанан доруобуйаны, таһаарылаах үлэни, тус олохторугар дьолу-соргуну бабарабыт, инникитин дабыны үтүө санаабыт үксүү турдун диэн алгыспытын тиэрдэбит.

Детскэй отделение коллектива.

БИШЭРИИЛЭР

2006 сыл от ыйыгар Чурапчы улуугар суолу тутар-өрөмүөнүүр тэрилтэ тэриллибитэ 55 сылын туолар үбүлүөһүн көрсө өйдөбүннүк кинигэ бэлэмнэринэн сибээстээн бу тэрилтэ үлэлээбит кэмнэргит туһунан ахтымыларгытык уонна хаартыскаларытын тэрийэр комиссия олунньу ыйга диэри ытаргытыгар көрдөһөбүт.

Аадырыспыт: 678700, Чурапчы с., Тракторная ул 20 №-рз, "Чурапчы" АД ГУП. Телефоннар: 41-291, 41-118.

xxx

Баһан Алексей Семенович аатыгар бэриллибит "В" категориялаах 14 ЕХ сериялаах, 486173 №-дээх водителскай даस्ताбырыанна сүлүүтүнэн дьинэ суобунан аабыллар.

xxx

Флегонтов Леонид Егорович "Тумат" бааһынай хаһаайсыбатын аатыгар бэриллибит ГСБ 8557 маркалаах самосвальнай прицеп тексталона сүлүүтүнэн дьинэ суобунан аабыллар.

АЛЫЫЛЫБЫН

LeadTek GeForce FX 5700 видеокартаны. Сыаната кэпсэтиннэн. Билсар тел.: 41-786.

